

szélésekkel vagy külön szemináriumi találkozóval. A szakmódszertannal való együttműködés mellett a tantárgypedagógiai képzés erősítését is sürgették. Pozitívumként merült fel, hogy sok vezetőtanár tanít az adott tanszéken szakmódszertant, vezet módszertani gyakorlatokat, illetve szaktárgyi óraadó.

A kérdőíves vizsgálatból egyértelműen kiderült, hogy a pedagógusok szerint a gyakorlati tanárképzés egyik legnagyobb problémáját a fenntartó felsőoktatási intézménnyel való együttműködés, illetve annak hiánya jelenti. A tanárok leginkább a szakmai dialógus feltételeinek javítását, a meglévő lehetőségek kiaknázását szorgalmazták; egyöntetűen úgy vélték, hogy az eredményes gyakorlati tanárképzés feltétele a hatékony szakmai dialógus megléte.

Holik Ildikó

A Székelyudvarhelyi Tanítóképző Főiskola mint regionális felsőoktatási intézmény

A felsőoktatási expanzióban a regionális szemlélet érvényesülésének hatására a hagyományos egyetemi és főiskolai képzés hálózatának súlyos területi egyenlőtlenségei az évtized során jelentősen mérséklődtek.¹ Ezt a mérséklődést is szolgálják a középfokú főiskolai szintűvé alakított tanítóképző főiskolák.

Az Oktatási Minisztérium 3642/1998 05. 04. rendeletében, melyben a tanítóképzők főiskolai szintűvé alakulásának lehetőségét teszi közzé, e folyamat szükségességét azzal is indokolja, hogy az óvopedagógusok és tanítók magasabb szintű képzése főiskolai szintet igényel, valamint, hogy Románia ez által is az európai elvárásoknak megfelelő tanító- és óvóképzés rendszerhez kíván felzárkózni:

Szerkezeti felépítésüket tekintve a tanítóképző főiskolák a rövid időtartamú felsőoktatási intézmények sajátosságainak megfelelően szerveződnek. A képzés időtartama hat félév. A megszerzett képesítés lehetősége az induláskor a tanító-óvónő-nyelvtanár. Erről az Oktatási Minisztérium 5170/10.12.1998-as rendelete rendelkezik, a 3642/04.05. 1998 és 3693/11.05. 1998-as számú rendeletek gyakorlatba ültetése alapján pedig, az 1999–2000-es tanévtől kezdődően az óvó- és tanítóképzés áttér főiskolai szintű képzési formára. A főiskolai oktatás elkezdésének konkrét lépései akkortól történtek, amikor a kolozsvári BBTE Pszichológia és Neveléstudományi Tanszéke és a székelyudvarhelyi Benedek Elek Tanítóképző között az 54/01.02.1999 számú szerződés megkötött, és amelynek értelmében az új, főiskola szintű képzés a Pszichológiai és Neveléstudományi Tanszék keretén belül fog működni.

Helye a város oktatási képében

Székelyudvarhely közismerten iskolaváros. Ezt a címet középiskoláinak magas száma miatt „érdemelte ki”. Jelenleg két főiskola is gazdagítja a város oktatási képét. Az egyik a Tanítóképző Főiskola, a másik pedig a Modern Üzleti Tudományok Főiskolája, mely magyar nyelven nyújt gazdasági jellegű felkészítést egy olyan kisvárosban, ahol a gazdasági fejlődés mutatói egyre javuló tendenciát mutatnak.

¹ Forray, R. K. & Kozma, T. (1999) *Regionális folyamatok és térségi oktatáspolitikai*. Budapest, Oktatáskutató Intézet. (Educatio Füzetek.) p. 46.

A Székelyudvarhelyi Tanítóképző Főiskolát a hagyományok keltették életre. Tanítóképzés már háromnegyed évszázada folyik a városban, így tehát teljesen természetszerű volt, hogy a középiskolai rendszer megszűnését a főiskolai létrehozása követte.

Az intézmény működésére van igény. Tény azonban, hogy a főiskolai szintre emelés óta népszerűsége csökkent. Ez azonban nem csak a tanítóképzőre jellemző, hanem a pedagógusképzésben általános jelenség. A kereslet csökkenését a pedagógusi státusz és a bérek alacsony szintje vonja maga után. Ennek ellenére a kistérség tanítókkal való ellátásának szerepe indokolja létjogosultságát. A középiskolai tanítóképzéssel együtt kiemelkedő színfoltja a város oktatásának.

Épület

A főiskola létrehozásáról szóló rendelkezések leszögezik, hogy az oktatási tevékenység a tanítóképző középiskolák épületeiben valósuljon meg. Ennek következtében, a főiskolai és a középiskolai tanítóképzés ugyanabban az épületben zajlik. A főiskola, méreteire való tekintettel is, kevesebb termet használ: csupán egyetlen olyan teremmel rendelkezik, ahol oktatási tevékenység megvalósulhat, valamint egy oktatói szobával. Nem ritka azonban, hogy a középiskola más termeit is lehetőség szerint igénybe veszi. A titkárság is a középiskolaival egy helyen húzódik meg. Közös a telefonhasználati lehetőség, a hallgatók kollégiumi lehelyezése, és az étkezde is. A pedagógiai gyakorlat a középiskola gyakorlóiskolájában valósul meg. A fenti jellemzésből egyértelműen kitűnik, hogy a főiskola önálló infrastruktúrával nem rendelkezik.

Hallgatók

A főiskola hallgatói a kistérségi településekről kerülnek ki. A vonzáskör esetenként Brassó és Kovászna megyékre is áterjed. Sok hallgató van Csíkszeredából és környékéről is. A hallgatói létszám alakulása a kezdetektől számítva csökkenő tendenciát mutat.

1. táblázat : Hallgatói létszámok alakulása a főiskolán

	1999-2002	2000-2003	2001-2004	2002-2005	2003-2006
Nappali tagozat	43	34	24	18	27

Ez a jelenség a profilszűkítéssel is magyarázható. A kezdeti hármas képesítés fokozatosan csökken tanító-óvónő, majd a 2003–2004-es tanévtől kezdődően csak tanítói képe-
sítést nyújt az intézmény.

A diákéletre nem jellemző a szó szoros értelmében vett egyetemi/főiskolai élet. Ezt meghatározza egyrészt, hogy alacsony a hallgatói létszám, másrészt, hogy a városban a felsőfokú képzésnek nincs hagyománya. Ennek ellenére találkozunk olyan próbálkozásokkal, a másik főiskolával közösen, vagy külön-külön szervezett rendezvényekkel, amelyek a diákélet pezsgésének irányába mutatnak. Hallgatói önkormányzat nincs. Évfolyamonként egy-egy felelős hallgató tartja a kapcsolatot az intézményi vezetőséggel. Egyébként, az oktatókkal a hallgatók személyesen tartják a kapcsolatot.

A tanulmányi eredmények átlagosak, a lemorzsolódás minimális. Nappali tagozaton eddig mindössze egy hallgató nem fejezte be tanulmányait. Ami a mobilitást illeti, szintén egy hallgató hagyta abba tanulmányait, azzal a szándékkal, hogy Budapesten, hasonló jellegű képzésben részt vegyen.

Oktatók

A főiskolán az oktatói létszám 15. Az oktatói közösség egy részét a főállású oktatók teszik ki, a másik részét az óraadó tanárok. (Az óraadó tanárok legnagyobb hányada a tanító-képző középiskola tanárai közül kerül ki.) A tudományos fokozatok a következőképpen oszlanak meg: 3 oktató rendelkezik doktori fokozattal, 4 doktorandusz, a többi oktató pedig I. fokozatú középiskolai tanár. Főállású oktató mindössze négy van: két adjunktus (magyar nyelv és irodalom, ének-zene szakosak) és két tanársegéd (neveléstudomány szak). Az alacsony létszámra való tekintettel, tanszékekbe szerveződésről nem beszélhetünk.

Léggör

Az oktatók közötti viszony nagyon jó. Mindannyian hasonló problémákkal küzdenek, és közösen keresik a leoptimalisabb megoldásokat. A középiskolai tanárokkal való kapcsolat szintén jónak minősül.

Az oktatók és hallgatók közötti kapcsolatrendszer is optimális. Ehhez az is hozzájárul, hogy a hallgatók személyesen tudják tartani a kapcsolatot az oktatókkal. A személyes viszony és az alacsony létszám igen kedvező a megfelelő hangulat, szinte családias léggör megteremtése szempontjából.

A központi intézménnyel való kapcsolat közel sem nevezhető ilyen jónak. Ezt meghatározza az is, hogy az egyetemen is igen nagy a bizonytalanság a főiskolák működésével kapcsolatban, sok szervezési és tartalmi kérdés tisztázatlan. A viszony jellegét az alárendeltség határozza meg. A főiskola oktatói és hallgatói gyakran érzik azt, hogy az egyetem nem figyel kellő mértékben a felmerülő problémákra, nem nyújt segítséget ezek megoldásában. A helyzeteken való felülkerekedés azonban meghaladja a főiskola hatáskörét.

Mindezt egybevetve, a főiskolán uralkodó hangulat jónak nevezhető, még akkor is, ha olykor rányomja bélyegét a bizonytalanságból és alárendelt helyzetből fakadó feszültség.

Az oktatási folyamat minősége

A képzés minősége kielégítő. Bár a hallgatói „anyag” nem mindig olyan szintű, mint az a középiskolából megszokott (tekintettel, az ottani jóval erőteljesebb szelekcióra), a hallgatók tanulmányi előmenetele (néhány kivételtől eltekintve) megfelelő.

A képzési programok tartalmazzák mindazokat a tanegységeket és képzési formákat, amelyek az optimális pedagógusképzés zálogai. Az európai tanítóképzési rendszerekkel összehasonlítva azonban még sok vetülete optimalizálásra vár. Ilyenek, pl. a gyakorlati képzésre szánt időkeretek növelése és helyszínek változatosabbá tétele, a képzési területek harmonizálása, szerkezeti anomáliák, (mint pl. tanítási gyakorlat adott tantárgy-pedagógiák tanulmányozása előtt) kiküszöbölése, a tanítójelöltek személyiségfejlesztésére való nagyobb odafigyelés, választható és fakultatív tárgyak tárházának a bővítése, főállású oktatók alkalmazása. Az oktatási folyamat minőségét a hallgatói vélemények is tükrözik. A megkérdezett végzős hallgatók átlagosan 55 százalékban érezték magukat felkészültnek az iskolai gyakorlatra, amely a képzés végső céljának tekinthető. Egy induló fiatal képzési rendszer még annyira képlékeny, hogy az optimalizálási javaslatok megfelelő érvényesítése minden bizonnyal a minőség emelését idézné elő.

A fejlődés iránya. Tantervi változások

A tantervi módosulások a profil módosulással egyidejűleg jelentek meg, ennek mintegy természetes következményeként. Általánosan megfigyelhető, hogy az angol nyelv-tanári

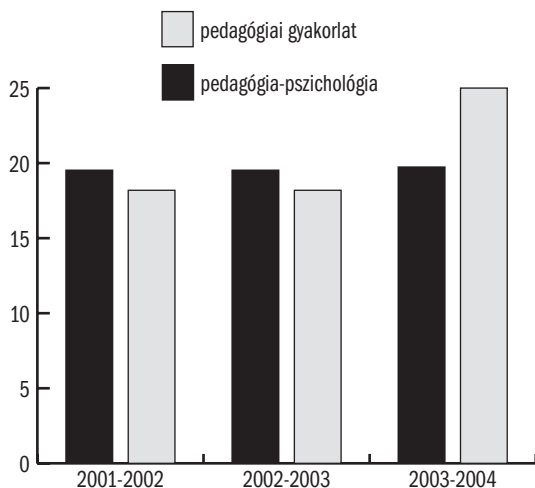

szak megszűnése nem hozott különösebb módosulást tantervi szinten. Az angol nyelvű tárgyak változatlanul megmaradnak, csupán az angol tanítási gyakorlat marad ki a tantervből. Ez azzal magyarázható, hogy angol nyelvi irányultságú képzési formának nevezték át.

Szembetűnőbb a változás a szakmai felkészülést nyújtó tárgyak és a pedagógiai gyakorlat eltérése az óvónői képesítés törlésekor. Az elméleti szintű változás nem számottevő. Az óvodapedagógia átalakul óvoda- és iskolapedagógiává, a játékmódszertan viszont változatlanul megmarad. A gyakorlati képzés vonatkozásában jelentős fejlődés figyelhető meg. Míg a tanító és óvóképzésben együtt 326 óra a gyakorlati képzésre fordított idő, addig az egyszakos tanítóképzésben ez a szám 474 óra, ami e teljes képzés 25 százaléka.

Ez egyben azt is jelenti, hogy megfordul az arány az elméleti (pedagógia és pszichológia) és a gyakorlati képzés között, az utóbbi javára. Az alábbi diagram szemléletesen ábrázolja ezt a jelenséget:

1. ábra: A pedagógiai gyakorlat és a pedagógiai-pszichológiai jellegű tárgyak arányának alakulása

Ez a képzési struktúra reményt adhat arra nézve, hogy a hallgatók a képzés befejezésekor jobban felkészültnek érzik magukat a gyakorlati tevékenységre, mint egy évvel korábban végzett társaik.

A fejlődés a Bologna-folyamat hatására beindult átalakulások következményeként is értelmezhető, melynek megfelelően a felsőoktatási képzés első szakaszában (márpedig a tanítóképzés itt helyezhető el) az egyik alapvető irányelv a gyakorlatorientáció.

Jövőkép – hogyan tovább?

A tanítóképzési rendszerről a jövőre vonatkozóan megállapításokat megfogalmazni nehéz. Tény azonban, hogy az útkeresési szakasz zárult le, sőt az európai tanulási tér által meghatározott modellek hatására még jelentős átalakulások elébe néz.

Ezért inkább azoknak a folyamatoknak, jelenségeknek a megjelölésére vállalkozunk, amelyek érdemben hatást gyakorolhatnak a felsőfokú tanítóképzésre.

A főiskola működését, jövőbeli helyzetét meghatározza, hogy elismerik-e a képzés minőségi mutatóit oly jelleggel, hogy a felsőoktatási akkreditációt elnyerje. Jelenleg még

vannak olyan akkreditációs feltételek, amelyeket a székelyudvarhelyi intézmény nem teljesít. Az egyik ilyen probléma a főállású, illetve a megfelelő tudományos fokozattal rendelkező oktatók hiánya. Az akkreditáció elnyerése létfontosságú a főiskola további működése szempontjából.

Alapvető kérdésként merül fel a közeljövőben, hogy a román oktatási rendszer mely tanítóképzési formát látja hosszú távon célravezetőnek. Amennyiben a középiskolai tanítóképzés mellett döntenek, az megpecsételi a főiskola sorsát. Az európai felsőoktatás fejlesztési tendenciák hatására reményeink szerint a főiskolai képzési forma honosodik meg.

A Bologna-folyamat hatására megvalósuló felsőoktatási átrendezés is érinti a főiskola jövőjét. Egyelőre az egyetem rektorátusának rendelkezései alapján a tanítóképző főiskolák az első képzési szakaszban működnek.² A tartalmi átrendezés, mint bemutattuk, már beindult, és elsődlegesen a gyakorlatorientációt szolgálja.

Összegzés

A Székelyudvarhelyi Tanítóképző főiskolává alakulása a román oktatási rendszer és ezen belül a pedagógusképzés reformtörekvéseinek hatására indult be. Az intézmény a *túlélési stratégiát*³ választotta, mint fennmaradásának egyetlen lehetősége. Erre a „túlélésre” azonban az egész régióknak szüksége volt és van, mivel ez az intézmény biztosítja évtizedek óta az óvodapedagógusokkal és tanítókkal való ellátottságát.

Alapvető kérdés, hogy a szintváltásból, valamint a felsőoktatási átrendezésből fakadó útkeresés közben képes-e a túlélésre, alapvető küldetésének betöltésére ez a fiatal intézmény, oly módon, hogy a képzés minősége ne szenvedjen csorbát. A regionális sajátosságok megőrzésével egyidejűleg, ki kell küszöbölni az ebből fakadó hátrányokat: infrastruktúra megfelelő kiépítése, oktatókkal való ellátottság biztosítása, jól ellátott könyvtár létesítése, pezsgő diákélet szervezése stb., amelyek egy jól működő felsőoktatási intézmény esetében elengedhetetlenek.

Egy változások és változtatások között vajúdo intézmény identitáskeresésének bemutatásával szemléltetni kívántuk, hogy a központi régiótól távolabb eső felsőoktatási intézmény hogyan szerveződik és működik, milyen esélyei vannak a túlélésre, ugyanakkor, hogy mi módon szolgálják a térség igényeit, és nem utolsó sorban ennek fölzárkózását a központi(bb) régiókhöz.

Barabási Tünde

Együttműködés az együttnevelésért

A 2000-ben lezajlott PISA vizsgálat eredményeinek elemzése többek között kitért a családi háttér és a tanulói teljesítmények összefüggéseire. A kutatás értékelése azt a megállapítást tette, hogy Magyarország azon országok sorába tartozik, ahol a családi háttér tényezők nagymértékben befolyásolják az iskolai pályafutást és a munkaerőpiaci esé-

2 Rectoratul Univ. Babes-Bolyai: Buletin Informativ 25/2003, Cluj-Napoca. p. 20.

3 Kozma, T. (2000): *Regionális együttműködés a harmadfokú képzésben*. Budapest, Oktatáskutató Intézet. (Educatio Füzetek.)